

LEDA-Nyt nr. 69 – april 2020

ISSN 1603-7006 Redigeret af Asgerd Gudiksen og Jonas Jensen

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Henrik Køhler Simonsen: Når Augmented Writing og leksikografi går hånd i hånd	s. 3
Heidi Agerbo Christensen: Den operative funktion: teoretisk beskrivelse og praktisk implementering	s. 14
Henrik Hovmark & Sussi Olsen: The Future of Academic Lexicography (rapport fra en workshop i Leiden, november 2019)	s. 21
Kend din leksikograf	s. 24
Kort nyt fra den leksikografiske verden	s. 27
Henrik Lorentzen: 69'er-gate – eller dengang "Dagens ord" bevægede sig ud over kanten	s. 29

Udskudte medlemsmøder

Kontroversielle ord i *Den Danske Ordbog* før og nu

Sanni Nimb & Lars Trap-Jensen

Den Danske Ordbog, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Dansk Navneleksikon – en ny, digital personnavneordbog

Birgit Eggert, Bo Nissen Knudsen, Lars-Jacob Harding Kællerød & Michael Lerche Nielsen

Navneforskning, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

Se videre under meddelelser fra bestyrelsen.

Meddelelser fra bestyrelsen

Kære LEDA-medlemmer!

Med dette forårsnummer af LEDA-nyt plejer vi at udsende indkaldelsen til den årlige generalforsamling, men bestyrelsen er blevet enige om at det var bedst og klogest at udskyde den. Samtidig er selvfølgelig også medlemsmødet om *Dansk Navneleksikon* blevet udskudt. Hvornår møderne så bliver afholdt, kan vi endnu ikke sige noget om. Det afhænger jo af hvordan situationen udvikler sig. Men den dag kommer hvor vi igen samles om et spændende foredrag! Vi vender tilbage senere på foråret med nyt om vores planlægning. Indtil da håber vi at I kan få fornøjelse af artiklerne her i LEDA-nyt. I anledning af at LEDA-nyt nu er nået til nummer 69 afslutter vi nummeret med en anden slags 69!

Mange venlige hilsener fra bestyrelsen

Kontingentbetaling til NFL på en ny måde

Vi minder om at et eventuelt medlemskontingent til NFL fra i år betales direkte til NFL, og ikke længere gennem LEDA. Fremgangsmåden fremgår af det nyhedsbrev som NFL udsendte den 27. marts:

Från och med i år betalas medlemsavgiften direkt på NFL:s hemsida. Avgiften kan betalas med bankkort eller genom banköverföring till föreningens norska konto. (Den senare metoden medför dock bankavgifter för dig som inte har ett norskt konto). Betalning sker enkelt genom att klicka på ikonen för medlemsavgift längst ner på sidan, och inbetalningen registreras automatiskt. Följ länken: https://www.nordisk-leksikografi.com/bli_medlem-2.htm

Kontingentindbetaling til LEDA senest 3. april

Husk at betale 150 kr. til reg.nr. 5301 konto 0275666.

Imellem hvert nyhedsbrev lægges nyheder på vores hjemmeside: <http://leksikografer.dk>.

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året. LEDA-Nyt udsendes fast til LEDAs medlemmer, og ældre numre af tidsskriftet kan desuden downloades fra LEDAs hjemmeside (www.leksikografer.dk).

Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. oktober 2020 til formanden.

Dette nummer er redigeret af Asgerd Gudiksen, Jonas Jensen og Nicolai Hartvig Sørensen

LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse, som frem til næste generalforsamling består af:

Asgerd Gudiksen (Ømålsordbogen, NorS, Københavns Universitet), formand, gudik @hum.ku.dk

Ida Elisabeth Mørch (Dansk Sprognævn), kasserer, moerch @dsn.dk

Malene Ullerlund Madsen (Ordbogen A/S), mum @ordbogen.com

Patrick Leroyer (Center for leksikografi, Aarhus Universitet), pl @cc.au.dk

Nicolai Hartvig Sørensen (DSL), nhs @dsl.dk

Jonas Jensen (DSL), jj @dsl.dk

Susanne Lervad (Center for Tekstilforskning, Saxo, Københavns Universitet), npf698 @hum.ku.dk

CVR: 37588997

Kontingent for medlemskab af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) 150,- DKK

Kontingenter kan indbetales via netbank: reg.nr. 5301 konto 0275666.

Henvendelse vedrørende indmeldelse og adresseændring sker til foreningens kasserer. Øvrige henvendelser rettes til formanden.

Når Augmented Writing og leksikografi går hånd i hånd

Henrik Køhler Simonsen

1. Indledning og forskningsspørgsmål

Ordbøger eller andre leksikografiske værktøjer, som hjælper brugeren med at producere tekster på både L1, L2 og LX synes at være udfordret på en række punkter. Nogle af de væsentligste udfordringer er, at langt de fleste af disse værktøjer ikke er integreret i brugerens arbejdsområde og kræver deciderede opslagshandlinger. Augmented Writing (AW) kan sagtens vise sig at være en del af svaret på den udfordring. AW anvender nemlig kunstig intelligens og forventes at have endog stor indflydelse på den måde, tekster bliver produceret på. Organisationer og virksomheder søger nemlig hele tiden at omkostningseffektivisere, og vi er nu kommet til journalist- og kommunikationsfaget, som i særlig grad lige nu påvirkes af automatisering, kunstig intelligens og AW.

Denne udvikling ses også i Danmark og flere danske mediehuse er også begyndt at bruge robotjournalistik. Jysk Fynske Medier lancerede f.eks. i 2019 en robot, som automatisk ekstraherer information og producerer nyhedsartikler om fodboldresultater på Fyn, og Ritzau Bureau lancerede en Ritzau-Robot, der automatisk hjælper medierne med nyhedsartikler om bolighandler. Det er dog ikke kun mediehuse, som har set mulighederne, idet f.eks. PFA slap en algoritme løs på kundernes e-mails i 2019, hvilket har hjulpet forsikringskoncernen med automatisk at svare på over 500 e-mails om dagen.

Der er dog også tegn på, at den umiddelbare teknologifascination nu er kølet lidt ned, og hverdagen har indfundet sig. Så selvom virksomheder udnytter mulighederne, begynder de nu også at kunne se svaghederne ved kunstig intelligens. Eksempler på dette er Jfmedier (2019), hvor netop den manglende omverdens- og relationsviden italesættes af en direktør for en mindre virksomhed, som ikke er tilfreds med robottens faktuelle resultathistorier, som netop mangler nuancer og årsager til, hvorfor virksomhedens resultat er beskrevet som det er.

AW og automatisering af tekstproduktion har også skabt røre i visse leksikografiske kredse i Danmark, da redaktører på Den Danske Ordbog i september 2019 blev bedt om at udtale sig om Microsoft Words nye funktion Ideas, som i øvrigt beskrives i Hachman (2019). Tanken fra Microsoft var at hjælpe brugerne med f.eks. at skrive mere inkluderende, hvilket redaktørerne på Den Danske Ordbog blev bedt om at udtale sig om. Som det vil fremgå af denne artikel er lignende stilistiske anbefalinger allerede en integreret del af mange AW-tjenester.

Men hvorfor er alt det her med kunstig intelligens og Augmented Writing vigtigt for leksikografer?

Det er vigtigt, fordi AW i særlig høj grad forventes at påvirke journalister, kommunikationsfolk og tekstproducenter generelt og fordi AW således også forventes at påvirke leksikografens arbejde. AW påvirker nemlig den måde brugeren tilgår, udvælger og anvender leksikografiske data og dermed producerer tekster på, og AW påvirker også den måde leksikografen arbejder på, jf. også Tarp (2019), som anvender begreberne "artificial lexicographer" og "human lexicographer".

Jeg vil således i artiklen kort diskutere konsekvenserne for tekstproducenter og

leksikografien og behandle følgende tre forskningsspørgsmål:

- Hvad er AW?
- Hvad betyder AW for brugeren?
- Hvordan er relationen mellem leksikografi og AW og kan de gå hånd i hånd?

2. Metode og data

Artiklen er baseret på en empirisk undersøgelse af de 32 AW-tjenester, som vist i tabel 1.

Navn	Primær opgave	Autonomi	Interaktion	Integration	Platform
AftertheDeadline	Stave-, grammatik-, og stilistikprogram	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
Alwriter	Tekstproduktions- og tekstredigeringsrobot	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser & API
AppWriter	Stave- og grammatikprogram	Lav	Indtastning, valg og efterredigering	Medium	Browser & Google Docs
Articoolo	Tekstproduktions- og tekstredigeringsrobot	Stor	Indtastning og efterredigering	Lav	Browser
Collocaid	Kollokationstjekker	Lav	Valg og efterredigering	Lav	Browser
CopyWritely	SEM- og SEO-program	Medium	Indtastning og valg	Lav	Browser
Essaybot	Tekstproduktions- og tekstredigeringsrobot	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
EssayToolbox	Tekstproduktions- og tekstredigeringsprogram	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
Frase	Tekstproduktions- og tekstredigeringsrobot	Medium	Valg og efterredigering	Lav	Browser
GingerSoftware	Stave- og grammatikprogram	Stor	Valg og efterredigering	Medium	Browser
Grammarly	Stil- og grammatikprogram	Medium	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
Grammarly	Stave- og grammatikprogram	Stor	Valg og efterredigering	Høj	Browser & MS Office
Linguix Edu	Stave- og grammatikprogram	Stor	Valg og efterredigering	Lav	Browser
Linguix	Stave- og grammatikprogram	Stor	Valg og efterredigering	Lav	Browser
MessagePath	Stilistik- og toneprogram	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
MS Ideas	Stave-, grammatik-, stilistik-, og toneprogram	Stor	Valg og efterredigering	Høj	Microsoft 365
Persado	Tekstproduktionsprogram til marketing	Lav	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	SoMe & MS Outlook
Phrasee	Tekstproduktionsprogram til marketing	Lav	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
ProWritingAid	Stave- og grammatikprogram	Stor	Valg og efterredigering	Høj	Browser & MS Office
Qordoba	Stil- og terminologistyring for virksomheder	Lav	Valg og efterredigering	Lav	Browser
Semrush	SEM- og SEO-program	Medium	Indtastning og valg	Lav	Browser
SRSkillsroads	Automatisk CV-program	Lav	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
Talktotransformer	Tekstproduktions- og tekstredigeringsrobot	Stor	Indtastning og efterredigering	Lav	Browser
TapRecruit	Tekstproduktionsprogram til jobannoncer	Lav	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
Textio	Tekstproduktionsprogram til jobannoncer	Lav	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
TxtAnalyser	Stave- og grammatikprogram	Lav	Indtastning, valg og efterredigering	Medium	Browser & Google Docs
Whitesmoke	Stave- og grammatikprogram	Stor	Valg og efterredigering	Lav	Browser
WordAI	Tekstproduktions- og tekstredigeringsrobot	Medium	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
WordRake	Tekstproduktions- og tekstredigeringsprogram	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Høj	Browser & MS Office
Write Assistant	Tekstproduktions- og oversættelsesprogram	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Høj	Browser & MS Office
WritingAssistant	Tekstproduktions- og tekstredigeringsprogram	Stor	Indtastning, valg og efterredigering	Lav	Browser
WriteBetter	Tekstproduktions- og tekstredigeringsprogram	Medium	Indtastning, valg og efterredigering	Stor	Browser & MS Office

Tabel 1. AW-tjenester

Artiklen trækker også på kommentarer og indsigter fra diskussioner med fagfæller på Nordisk Konference for Leksikografi i Helsinki 5.-6. juni, jf. Simonsen (2020), på diskussioner med deltagere på eLex den 1.-3. oktober 2019, jf. Simonsen (2019) og på diskussioner med deltagere på LEDAs medlemsmøde den 25. september 2019.

Tabel 1 ovenfor viser en oversigt over de indsigter og fund, som analysen har ført til.

Hver AW-tjeneste blev analyseret og testet med henblik på for det første at få indsigt i hvilke(n) primær(e) opgave(r) den pågældende AW-tjeneste er udviklet til at understøtte. Som det fremgår som det første af tabellen, er flertallet af AW-tjenesterne stadig relativt enkle stave- og grammatikprogrammer, men som alle fungerer upåklageligt og på stort set alle de platforme, hvor brugeren arbejder, f.eks. Grammarly. I analysen og diskussionen nedenfor vil jeg give et par eksempler på disse stave- og grammatikprogrammer og hvor de synes at være på vej hen.

Hver AW-tjeneste er også blevet undersøgt med henblik på for det andet at få indsigt i, hvor autonom, den pågældende AW-tjeneste er, og hvilken grad og type af interaktion denne AW-tjeneste afkræver af brugeren. Som det ligeledes vil fremgå af analysen nedenfor, vil jeg give et par eksempler på, hvorledes visse AW-tjenester stiller forskellige muligheder til rådighed for den menneskelige bruger, som så skal foretage en række valg.

Endelig er hver AW-tjeneste blevet undersøgt med henblik på at forstå, i hvilken grad de er integreret i brugerens typiske arbejdsområde og også hvilken platform, der er tale om. Som det fremgår af Tabel 1, så er langt de fleste AW-tjenester stadig kun browserbaserede med undtagelse af f.eks. Grammarly, ProWritingAid, Write Assistant og WriteBetter. Netop dette spørgsmål er vigtigt, idet man for at hjælpe brugeren mest muligt jo netop skal være tilstede i det arbejdsområde, som brugeren er og dermed forsøge at afhjælpe brugerens såkaldte "Pains", jf. Osterwalder & Pigneur (2014). Også Weill & Woerner (2018) peger på noget lignende, idet de foreslår anvendelse af en digital forretningsmodel, som både er nem og pæn at bruge og som fundamentalt giver brugeren så lidt bøvlsom muligt.

3. Teoretiske overvejelser

Som bekendt er der igennem de sidste knap 20 år blevet udviklet en lang række programmer og teknologiske løsninger, som på den ene eller anden måde har understøttet tekstproduktion, og mange leksikografer har også været involveret i dette arbejde. AW adskiller sig dog væsentligt fra langt de fleste sprogteknologiske løsninger ved at være drevet af kunstig intelligens, som udvikler sig eksponentielt. Derfor fortjener AW en separat teoretisk behandling.

Der er i den leksikografiske litteratur da også bidrag, som handler om de voldsomme teknologiske skift, f.eks. Fuertes-Olivera (2016), som malende beskriver udviklingen som en "Kambrisk eksplosion", Simonsen (2016), Simonsen (2017a) og Simonsen (2017b), som diskuterer behovet for nye strategier og forretningsmodeller i leksikografien, Tarp et al. (2017), som beskriver Ordbogen.coms første tanker om Write Assistant, samt endelig Simonsen (2020), som diskuterer AW og leksikografi i samspil med hinanden.

Litteraturen indeholder også relevante bidrag om den teknologi, som her kaldes Augmented Writing, jf. f.eks. Banks (2019), Tarp et al. (2017), G2.com (2019), Marconi (2017) samt Simonsen (2020), som alle giver forskellige definitioner på hvad Augmented Writing er.

Marconi (2017) f.eks. beskriver AW som *"the next evolution will be about leveraging smart tools that can help journalists augment their own writing. This means AI-powered interfaces capable of providing context to topics in real time"* og G2.com (2019) beskriver AW et par år senere som *"AI writing assistants utilize machine learning to help users through various steps of the writing process, including research, grammar, tone checking, and localization. These tools leverage natural language processing (NLP) to analyze text and provide recommendations or related content"*.

Senere beskriver G2 de forskellige karakteristika ved Augmented Writing og skriver, at *"An AI Writing Assistant is characterized by: Utilizing artificial intelligence to assist some portion of the writing process, Providing insight or recommendations to improve written work, Offering additional, relevant resources aimed at informing the writer, Correcting grammatical errors within a written work"*, jf. G2.com (2019).

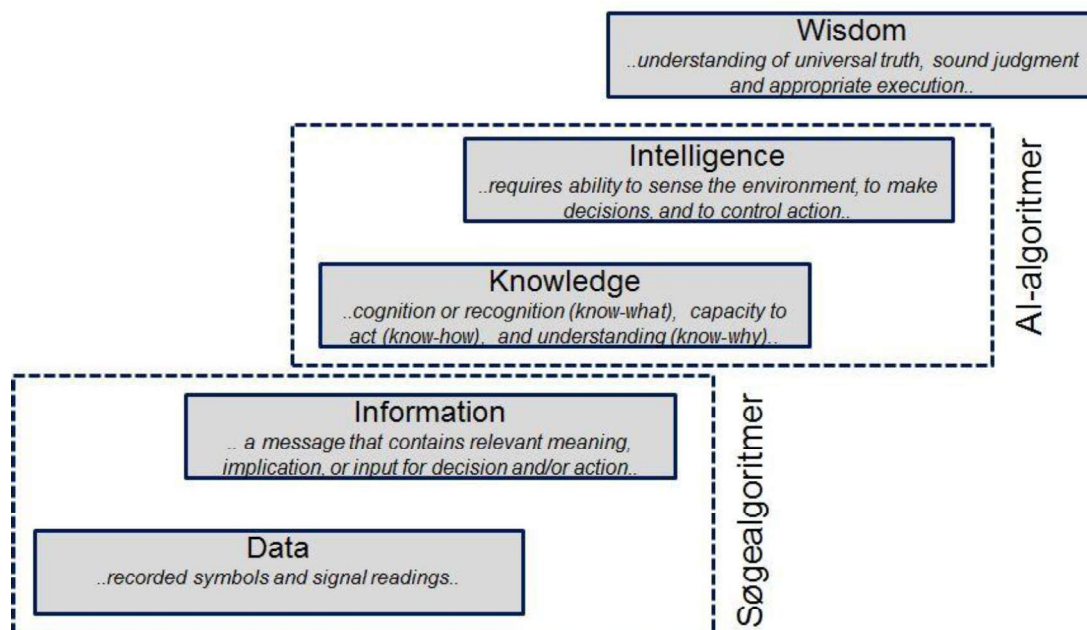
Endelig definerer Simonsen (2020) AW som *"Augmented Writing er et AI-baseret værktøj, der med eller uden hjælp fra et menneske på forskellige niveauer hjælper tekstproducenter med at producere, revidere, analysere eller oversætte tekster, og som automatisk kontrollerer grammatisk, syntaktisk og stilistisk korrekthed og/eller som foreslår forskellige typer forbedringer."*

Det første spørgsmål om hvad AW er, er således blevet besvaret ved hjælp af ovenstående teoretiske gennemgang og definition. Det andet spørgsmål om hvad AW betyder for brugeren vil være i fokus i næste afsnit.

4. Analyse og diskussion

Hvad betyder de fund, som blev gjort i den empiriske analyse så for teoriudviklingen? For det første kan det utvetydigt slås fast, at tekstproducentens rolle nu er under hastig forandring. Der kræves noget andet af brugeren end for blot 3-4 år siden. Nu er alle opslag og det meste af dataudvælgelsen jo allerede gjort for én, hvilket betyder, at brugerens arbejdsindsats nu bliver forskudt i tid – væk fra opslag og udvælgelse og hen mod valg og efterredigering. Netop det stigende behov for og betydning af efterredigering er bl.a. diskuteret af Leroyer & Simonsen (2019). Den konventionelle teori om opslagshandlinger og opslagsfaser er således under voldsomt pres, og spørgsmålet er, om vi i en AW-æra virkelig stadig skal diskutere de leksikografiske processer som faste, faseinddelte processer, jf. f.eks. Bergenholtz et al. (2015:20) som omtaler de tre faser: "Pre-consultation phase, Intra-consultation phase og Post-consultation phase"? I stedet foreslår Simonsen (2020), at vi "vender leksikografien på hovedet" og lave en klar arbejdsdeling mellem menneske og maskine.

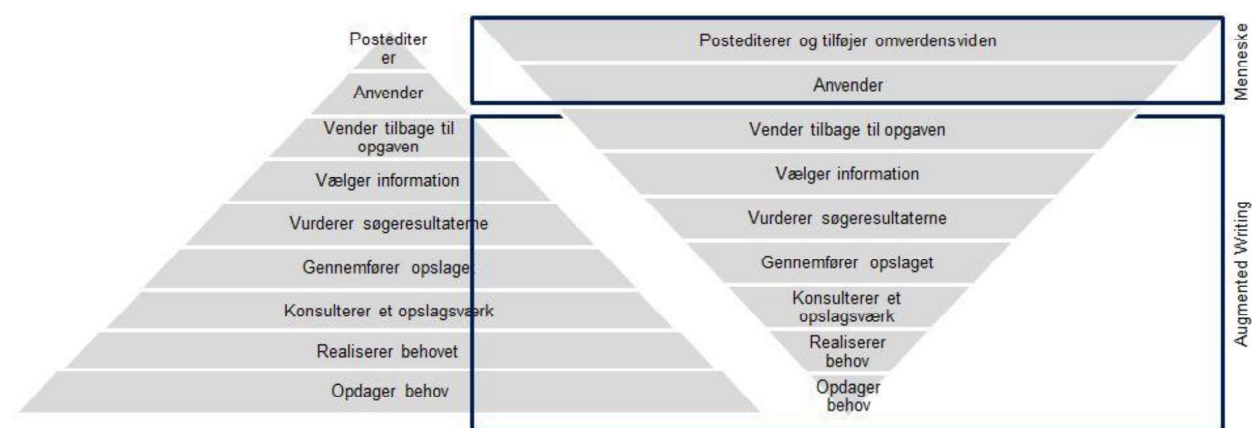
At vende leksikografien på hovedet, er en naturlig konsekvens af udviklingen og opdelingen mellem menneske og maskine og baserer sig på en realisering af, at der er helt fundamentale forskelle mellem data, information og viden. Jeg har derfor videreudviklet Liew (2013) og tilpasset denne tankegang til leksikografi, hvilket vises i Figur 1 herunder.

Figur 1. Data-Information-Viden

Som jeg illustrerer på basis af indsigterne fra den empiriske analyse, så fremfinder de automatiske søgealgoritmer i f.eks. Grammarly data og information, og da det foregår automatisk er det således ikke noget brugeren skal bruge tid på. I forhold til viden og intelligens argumenteres det, at de undersøgte AW-tjenester i stadigt stigende hastighed leverer mere og mere viden og intelligens, idet de f.eks. på basis af 1,5 milliarder parametre automatisk forudser det næste ord/frase i brugerens tekstproduktion, jf. f.eks. TalktoTransformer (Figur 7). Og da dette også i stadigt stigende grad foregår automatisk er det således heller ikke her noget, brugeren skal bruge synderligt meget tid på.

Det skal naturligvis påpeges, at vi slet, slet ikke er der endnu. Det viser undersøgelsen af f.eks. TalktoTransformer og nogle af de andre tekstproduktionsrobotter, hvilket fremgår af f.eks. Figur 7 og 8. Men behovet for efterredigering derimod er voldsomt stigende, fordi vi som mennesker netop skal koncentrere os om det vi er bedst til: at tilføje omverdensviden til det, robotten foreslår. Så det med at ”vende leksikografien på hovedet”, jf. Simonsen (2020) er blevet udviklet med henblik på at høste specialiseringseffekter – altså at opdele arbejdsopgaver, uddele de rette arbejdsopgaver til de rette med de rette kompetencer og at høste de tids- og kvalitetsmæssige fordele, denne opdeling betyder. Dette fundamentale skift i opgaver vises i figur 2 herunder.

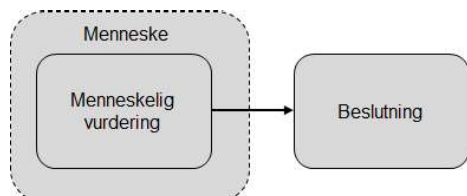

Figur 2. Leksikografien på hovedet

Som det illustreres i Figur 2, så foreslår jeg som sagt, at leksikografien vendes på hovedet”, jf. Simonsen (2020). I eksemplet i Figur 2 har jeg for at illustrere argumentet taget udgangspunkt i netop de syv leksikografiske processer, som Tarp et al. (2017:495) diskuterer. For at illustrere min pointe har jeg tilføjet to yderligere processer, som hhv. ”Anvender” og ”Postediterer og tilføjer omverdensviden”. Argumentet er således, at AW-teknologien står for mange af de nederste processer og at mennesket står for de to-tre øverste processer. Det store skifte i praksis har store konsekvenser for teoriudviklingen, idet der som allerede anført har ændret brugerens leksikografiske virkelighed.

Brugerens virkelighed før AW-æraen:

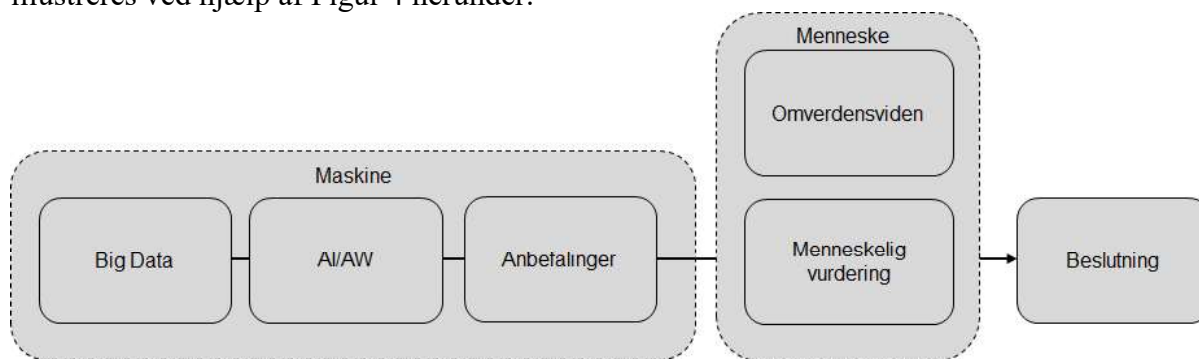
For blot et par år siden løste brugeren samtlige leksikografiske processer som f.eks. omtalt af Tarp et al. (2017:495) og traf samtlige leksikografiske beslutninger i forhold til teksten baseret på menneskelig viden og erfaring. Denne situation kan med inspiration fra Colson (2019) illustreres som i Figur 3 herunder.

Figur 3. Brugerens beslutningsproces i en før AW-æra

Brugerens virkelighed i AW-æraen:

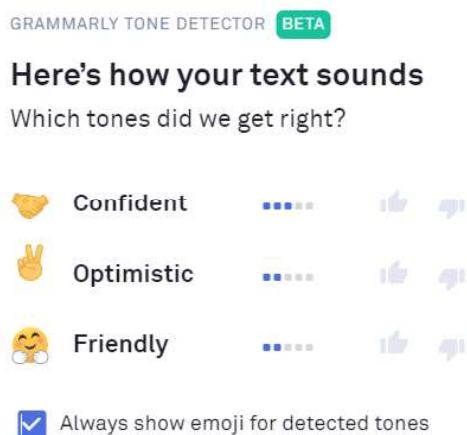
Nu står brugeren for færre leksikografiske processer og træffer leksikografiske beslutninger på basis af hjælp fra robotten, som vha. milliarder af parametre og store big data korpora tilbyder brugeren hjælp. Brugeren applicerer derefter sin menneskelige viden og erfaring og bedømmer det, maskine har foreslået, og tilføjer den omverdensviden, som robotten (endnu) ikke helt kan levere. Denne udvikling kan ligeledes med inspiration fra Colson (2019) illustreres ved hjælp af Figur 4 herunder.

Figur 4. Brugerens beslutningsproces i en AW-æra

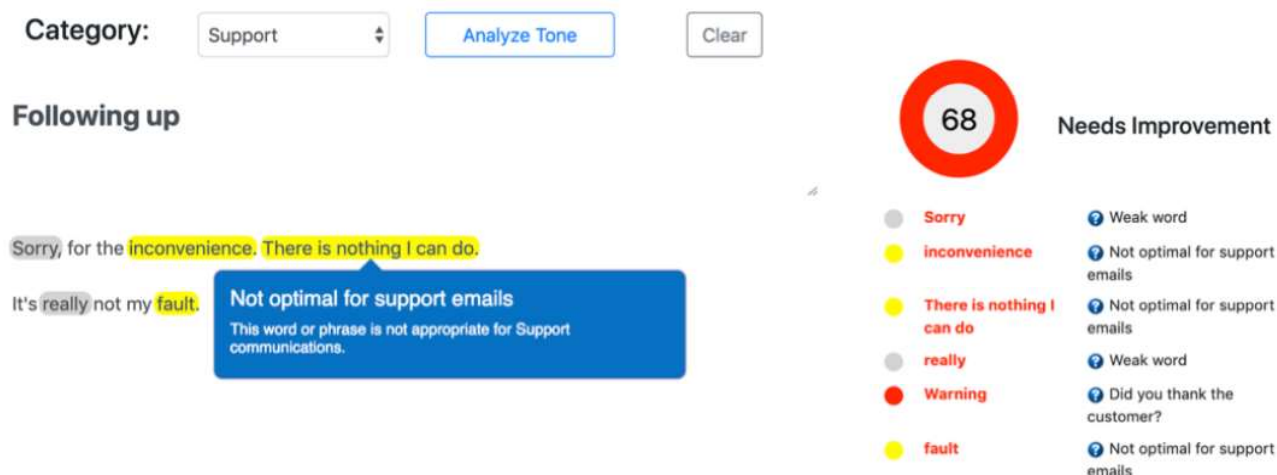
Med andre ord blev leksikografiske beslutninger tidligere først og fremmest baseret på menneskelig viden og erfaring. Nu er det BÅDE maskinens udvælgelse på basis af milliarder af muligheder OG den menneskelige viden og erfaring, som danner grundlag for leksikografiske beslutninger.

Vi bør således teoretisk interessere os mere for, hvordan vi leksikografisk understøtter samarbejdet mellem maskine og menneske. En lang række helt almindelige og meget udbredte AW-tjenester er i stadig stigende grad også begyndt at hjælpe brugeren med f.eks. både stilistik, tone og genrekonventioner. Et eksempel på dette er Grammarly, som er begyndt at indarbejde råd om tekstens tone, jf. Figur 5 nedenfor.

Figur 5. Tonerådgivning i Grammarly

Med andre ord får man vha. ganske enkle emojis en indikation på, hvordan tonen i ens tekst opfattes, hvilket især i forbindelse med L2-tekstproduktion er en kærkommen hjælp for især danskere. Et andet interessant eksempel er MessagePath, som giver brugeren mulighed for at få kontrolleret sin tekst på basis af den valgte genre. MessagePath er en såkaldt intelligent tekstproducent, som vha. farvekoder og en forbedringsprocentangivelse angiver hvor meget, den pågældende tekst kan forbedres og ikke mindst på hvilke områder, teksten kan forbedres, hvilket markeres direkte i teksten vha. farvekoder, jf. Figur 6 nedenfor.

Figur 6. Stil- og genrerådgiving i MessagePath

Som det fremgår ovenfor, er der således både i Grammarly og MessagePath stort behov for menneskelig interaktion, som især foregår som efterredigering. Derfor bør leksikografien i højere grad interessere sig for Augmented Writing og udvikle teorier og løsninger, som i endnu højere grad end nu hjælper brugeren med at træffe de rigtige beslutninger på basis af maskinens forslag.

Et tredje eksempel, som viser, hvor autonom visse AW-tjenester er, og hvor lidt input de kræver for at producere en tekst er tekstproduktions- og tekstrevisionsrobotten TalktoTransformer. TalktoTransformer er i øjeblikket baseret på 1,5 milliarder forskellige parametre og bliver klogere og klogere for hvert sekund der går. Figur 7 herunder viser hvor lidt tekst, jeg har indtastet i TalktoTransformer.

Figur 7. Inputfelt i TalktoTransformer

Det blå og det grønne ikon med et G indeni er i øvrigt AW-tjenesterne MessagePath og Grammarly, som er slået til alle steder i min Google Chrome-browser. Efter jeg har klikket på knappen Generer tekst vises følgende tekst, som TalktoTransformer automatisk genererer. Som det fremgår, er der mildt sagt virkelig brug for efterredigering især i sidste afsnit, ligesom der skal tilføres omverdensviden, før det kan bruges til noget som helst. Det

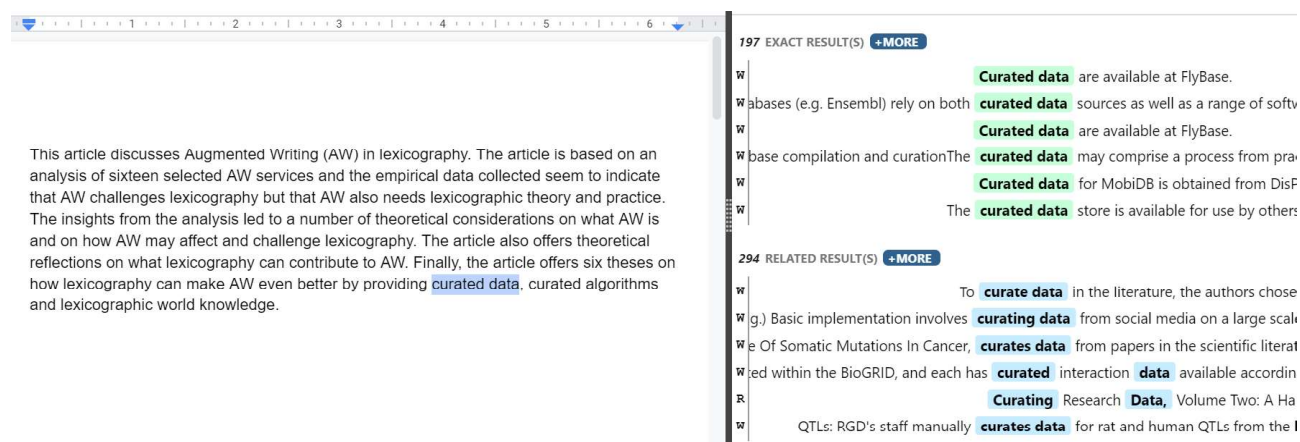
tager maskinen ganske få sekunder, men kvaliteten lader som det fremgår meget tilbage at ønske.

Augmented Writing affects lexicography. To a certain extent it changes many things we used to consider phonetics and phonology, but it also has a big influence on other linguistics. Let me tell you, you won't believe what effect it has on string theory!

Let me explain. You know about string theory. Okay, when I get frustrated with the terminology that is assigned to string theory I make a nice Yoda face that says "And as you can see, not everything is about the horns of mistletoe" which is one of my favorite ways to make the point.

Figur 8. Outputfelt i TalktoTransformer

Et fjerde eksempel som synes at tilbyde langt bedre og mere kontekstrelevant hjælp er AW-tjenesten WriteBetter. WriteBetter kan på flere måder sammenlignes med de funktioner, som allerede kendes fra flere oversættelseshukommelsessystemer og med de korpora, som leksikografer har anvendt i mange år. Det interessante ved WriteBetter, som i øvrigt på flere måder kan sammenlignes med WriteAssistant, er at man kan vælge den teksttype, man skriver, og at WriteBetter således på basis af et kæmpestort korpus tilbyder kontekstrelevante løsninger på, hvordan man kan fortsætte. Til forskel for WriteAssistant, som kun tilbyder det næste ord, så tilbyder WriteBetter op til adskillige måder at fortsætte sætningen på, hvilket vurderes at være en meget stærk funktion. Princippet i WriteBetter vises i Figur 9 herunder.

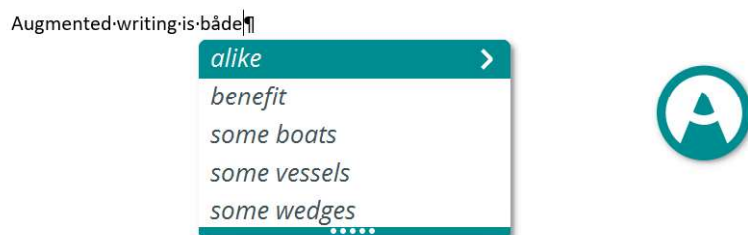

Figur 9. Kontekstrelevant hjælp i WriteBetter

Som det ses herover, har jeg indsat abstract på engelsk fra Simonsen (2020) og aktiveret WriteBetter. WriteBetter virker på den måde, at når man skriver en akademisk tekst, så følger højre side af skærbilledet løbende med og finder og viser eksempler på det jeg netop har skrevet og tilbyder eksempler på, hvordan jeg kan fortsætte teksten. I Figur 9 har jeg i venstre side af billedet fremhævet curated data i min tekst og WriteBetter viser eksempler og kontekster til højre, som man kender det fra konkordansprogrammer.

Et femte eksempel er Ordbogen.coms WriteAssistant, som ligeledes virkelig fungerer godt. Men som det ses herunder i Figur 10, så forudser WriteAssistant kun det næste ord, og der

synes stadig at være et stort behov for efterredigering. WriteAssistant hjælper brugeren med at skrive på L2 og hvis man er i tvivl kan man skrive det danske ord og så forudser WriteAssistant det næste. Som det ses nedenfor, er denne 1-1-relation på termniveau ikke i alle tilfælde den rigtige løsning.

Figur 10. Hjælp til L2-tekstproduktion i WriteAssistant

Som det er fremgået af analysen og diskussionen ovenfor, er der således alt mulig grund til at interessere sig for relationen mellem AW og leksikografi, og der kan nu gives et svar på det tredje forskningsspørgsmål.

Fremkomsten af AW stiller de facto endnu større krav til brugeren, idet brugeren som det blev påvist i diskussionen, bliver præsenteret for mulige løsninger. Dette er en udfordring og der skal udvikles modeller og løsninger, som ikke kun hjælper brugeren med at vælge det rigtige, men også med at efterredigere teksten vha. relevant og kontekstrelevant omverdens- og relationsviden. Simonsen (2020) foreslår begrebet leksikografiforbedret AW, eller LAW (Lexicographically Augmented Writing), og diskuterer nedenstående seks teser om LAW som vist i Figur 11 nedenfor.

Figur 11. Seks teser for leksikografiforbedret AW

Teknologi i sig selv er ikke svaret. Teknologi og menneske tilsammen er svaret. AW skal leksikografiforbedres og som det fremgår af Figur 11, så er der som med alt andet tekstproduktion brug for kuratering. Både kuraterede data og kuraterede algoritmer, som f.eks. ikke er programmeret til at finde biased eller upassende forslag frem. AW skal også leksikografiforbedres ved at stille mere kontekstrelevant omverdens- og relationsviden til rådighed. Som det fremgår af f.eks. JFmedier (2019) er resultatinformationer ikke nok. Der skal viden, relationer og følelser i. Noget som vi mennesker endnu er bedst til. AW skal endelig understøtte efterredigeringsfunktioner og hvis det er muligt, fokusere på specifikke domæner, idet dette alt andet lige vil øge kvaliteten.

Med andre ord og som svar på det tredje forskningsspørgsmål – AW bør og kan i høj grad leksikografiforbedres.

5. Konklusion

Denne artikel har diskuteret AW og konsekvenserne af AW for tekstproducenter og leksikografien. Jeg har fokuseret på AW ud fra et brugersynspunkt og har givet en lang række eksempler på, hvad forskellige AW-tjenester kan og gør for og ved brugeren og hvilken relation AW har til leksikografi.

AW dækker over en lang række forskellige typer af teknologier og tjenester, som alle på den ene eller anden måde forsøger at hjælpe brugeren med at producere og kontrollere tekster og som tilbyder brugeren hjælp på forskellig vis. Langt de fleste AW-tjenester anvender kunstig intelligens og udviser eksponentiel udvikling, idet de for hvert sekund bliver bedre og bedre. Artiklen har givet en definition på, hvad AW i skrivende stund er, men det kan meget vel blive nødvendigt snart at opdatere denne definition på grund af den rivende udvikling.

AW gør noget ved brugeren og for den måde brugeren arbejder på. Artiklen har foreslået en række teoretiske overvejelser om, hvorfor AW betyder så meget for brugeren, idet kombinationen af menneske og maskine og fremkomsten af stærkere og stærkere AI-algoritmer nødvendiggør, at vi ”vender leksikografien” på hovedet. AW betyder noget for brugeren, fordi der med fremkomsten af AW nu er mindre behov for visse leksikografiske processer og mere brug for andre. Som det blev påvist med de udvalgte eksempler, er der mindre behov for opslag og udvælgelse og mere behov for efterredigering og tilførsel af omverdens- og relationsviden.

AW gør også noget ved leksikografien, især den del af leksikografien, der arbejder med at frembringe værktøjer, der hjælper brugerne med at producere tekster på L1, L2 og LX. Som det blev argumenteret ovenfor kan leksikografien i høj grad spille en værdiskabende rolle, fordi der skal udvikles leksikografiske teorier og modeller, der netop tilfører outputtet det, som robotterne ikke kan – nemlig omverdens- og relationsviden.

Sammenfattende argumenteres det, AW i høj grad påvirker både tekstproducenten og leksikografien, men at AW samtidig er en stor mulighed. Og leksikografien har i forhold til AW en spændende rolle at spille, fordi der er et stort behov for flere teorier og løsninger, som kun leksikografi kan udvikle og som kan hjælpe brugerne i en AW-æra med at efterredigere og optimere tekster. I denne artikel har jeg foreslået en række teoretiske overvejelser, og foreslår udtrykket leksikografiforbedret AW (LAW), men der ligger meget forskning foran os på dette område.

Litteratur

- Banks, C. (2019). What is an Augmented Writing Platform? < <https://medium.com/swlh/what-is-an-augmented-writing-platform-b28fa588a1c5> > (August 2019).
- Bergenholtz, H., T.J.D. Bothma og R.H. Gouws. (2015): Phases and Steps in the Access to Data in Information Tools. In: *Lexikos* 25: 1-30.
- Colson, E. (2019). What AI-Driven Decision Making Looks Like. In: < <https://hbr.org/2019/07/what-ai-driven-decision-making-looks-like> > (December 2019).
- Fuertes-Olivera, P.A. (2016). A Cambrian Explosion in Lexicography: Some Reflections for Designing and Constructing Specialised Online Dictionaries. *International Journal of Lexicography* 29(2), 226-247.
- G2.com (2019). Best AI Writing Assistant Software. < <https://www.g2.com/categories/ai-writing-assistant> > (Marts 2019).
- Hachman, M. (2019). Word integrates Microsoft's 'Ideas' to improve your writing with AI smarts. In: PCWorld < <https://www.pcworld.com/article/3393186/microsoft-ideas-words.html> > (februar 2020).
- Jmedier (2019). Algoritmer skriver artikler. In: *Jysk Fynske Medier*. < <https://www.jfmedier.dk/da/nyheder/algoritmer-skriver-artikler/> > (februar 2020).
- Leroyer, P. & Simonsen, H.K. (2019). Google Translate: trussel eller redning for oversættelsesordbøger? In: *LexicoNordica* 26, 95-115.
- Liew, A. (2013). DIKIW: Data, Information, Knowledge, Intelligence, Wisdom and their Interrelationships. In: *Business Management Dynamics*. Vol. 2, Issue 10, April 2013, 49-62.
- Marconi, F. (2017). NiemanLab. Predictions for Journalism (2017): The Year of Augmented Writing <<https://www.niemanlab.org/2016/12/the-year-of-augmented-writing/>> (august 2019).
- Osterwalder, A., Pigneur, Y., Bernada, G., & Smith, A. (2014). Value Proposition Canvas: How to create products and services customers want. Hoboken: Hoboken John Wiley & Sons, Inc.
- Simonsen, H. K. (2016). Hvor er forretningsmodellen? En analyse af de forretningsmæssige udfordringer i forlags- og informationsindustrien med særlig fokus på opslagsværker. MBA-afhandling. Institut for Økonomi og Ledelse. Aalborg Universitet.
- Simonsen, H. K. (2017a): Den leksikografiske forretningsmodel. In: *LexicoNordica* 24, 2017.
- Simonsen, H. K. (2017b): Lexicography: What is the Business Model? *Electronic lexicography in the 21st century: Lexicography from Scratch. Proceedings of the eLex 2017 conference, 19-21 September 2017, Holiday Inn Leiden, the Netherlands*. <https://elex.link/elex2017/proceedings/eLex_2017_Proceedings.pdf> (februar 2020).
- Simonsen, H. K. (2019): New Business Models and Strategies for Lexicography. In: *Elexis Observer Event* <<https://elex.is/observer-event/>> (februar 2020).
- Simonsen, H. K. (2020). Augmented Writing: nye muligheder og nye teorier. In: Nordiske Studier i Leksikografi 15, 2019, Rapport fra 15. Conference om Leksikografi i Norden – Finland 4. juni–7. juni 2019 (under udgivelse).
- Tarp, S. (2019). Connecting the Dots: Tradition and Disruption in Lexicography. In: *Lexikos* 29, 224-249.
- Tarp, S., Fisker, K., & Sepstrup, P. (2017). L2 writing assistants and context-aware dictionaries: New challenges to lexicography. In: *Lexikos* 27(1), 494-521.
- Weill, P., & Woerner, S. L. (2018). What's Your Digital Business Model? Six Questions to Help You Build the Next-Generation Enterprise. Boston, Massachusetts: Harvard Business

Henrik Køhler Simonsen

Ekstern lektor, PhD, MBA

Department of Management, Society and Communication (MSC)

Copenhagen Business School

hks.msc@cbs.dk

Den operative funktion: teoretisk beskrivelse og praktisk implementering

Heidi Agerbo Christensen

Baggrund

Den 31/1 2019 indleverede jeg på Aarhus Universitet min ph.d.-afhandling med den udførlige, men nok ikke så mundrette titel “A theoretical description of the operative function and its implementation in the conceptualisation of Danish lexicographical tools in physical training”. Vi skal helt tilbage til 2011 for at rende ind i den seneste ph.d.-afhandling skrevet ved Center for Leksikografi, AU, så det var en stor dag både for mig personligt og for selve centeret og en af de teorier, som der i stor grad arbejdes med her: Den Leksikografiske Funktionsteori (efterfølgende kaldt Funktionsteorien). Det var netop denne teori, mit projekt havde til formål at dykke ned i og implementere i udviklingen af et nyt ordbogskoncept. Mere præcist undersøgte jeg en af de primære funktioner, som funktionsteoretikere i årenes løb ofte har omtalt, men ikke forsket nærmere i: den operative funktion, dvs. en ordbogsfunktion, der vedrører handlingsorienterede informationsbehov.

I dens tidligste versioner inkorporerede Funktionsteorien kun den kommunikative og den kognitive funktion (disse blev i starten kaldt direkte og indirekte funktioner og efterfølgende tekstrelaterede og ikke-tekstrelaterede funktioner). I to ofte citerede artikler fra hhv. 2007 og 2008 foreslår Sven Tarp, at også en såkaldt operativ funktion bør integreres i Funktionsteorien (Tarp, 2007; 2008). Efterfølgende omtales denne funktion jævnligt i den funktionsteoretiske litteratur, og i 2011 skriver Fernández og de Alba, at både den operative og den interpretative funktion “are starting to gain the attention of lexicographers and are therefore expected to be of interest in the near future” (2011, 307-308). Dog er der fra 2007 og frem til mit ph.d.-projekts start i 2016 ingen, der har forsket i denne funktion, og det er kun meget få projekter, hvori man ret løst har forsøgt at implementere denne funktion i et nyt ordbogskoncept. Formålet med mit projekt var derfor at besvare følgende spørgsmål:

Forskningsspørgsmål 1 (= Fase 1)

- 1.1 Hvad er den operative funktion?
- 1.2 Bør den operative funktion inkorporeres i Funktionsteorien? I så fald, hvordan?

Ud over at levere et teoretisk bidrag ønskede jeg også at implementere mine teoretiske resultater i et egentligt ordbogskoncept, hvorfor jeg også opstillede følgende spørgsmål:

Forskningsspørgsmål 2 (= Fase 2)

Hvordan kan leksikografien bidrage til tilfredsstillelsen af de informationsbehov, som moderne informationssøgere oplever i forbindelse med fysisk træning?

- 2.1 Hvilke leksikografisk relevante behov oplever forskellige brugere (udøvere og instruktører) i forbindelse med fysisk træning?
- 2.2 Hvilket leksikografisk koncept og produkt kan imødekomme informationssøgernes informationsbehov i forbindelse med fysisk træning?

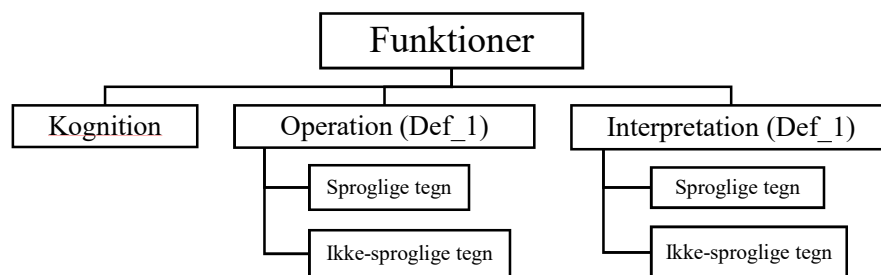
Begrebsafklaring

I mit leksikografiske arbejde anvender jeg en bred forståelse af ordene *opslagsværk* og *behov*. Et leksikografisk opslagsværk behøver ikke kun at yde hjælp i forbindelse med sproglige problemer, men skal mere bredt kunne anvendes til at tilfredsstille konkrete, historisk-kulturelle, punktueller informationsbehov af forskellig art. Jeg arbejder af denne grund ikke kun med ordbøger, men med alle former for opslagsværker, der kan kategoriseres ved brug af ovennævnte kriterier; fx hører også leksika og encyklopædier ind under min opfattelse af et leksikografisk opslagsværk. Det er for mig ikke så vigtigt, hvilken betegnelse man bruger om et opslagsværk – jeg er interesseret i, hvilke(n) funktion(er) værket har. Jeg demonstrerer i Agerbo (2017) i en undersøgelse af en række ældre specialiserede opslagsværker, at dette ikke er en ny definition af leksikografiske redskaber, ligesom Tarp (2018) fremhæver, at man siden oplysningstiden har brugt leksikografiske opslagsværker ikke kun til at forstå sprog, men også til at formidle viden og videnskab. Interessant er det altså, at mange klassiske definitioner af leksikografiske opslagsværker kun fokuserer på karakteristika som ”ord” og ”betydning”, hvilket ikke matcher den empiriske virkelighed. Mit udviklede koncept er ikke blot designet til at løse sproglige problemer, men også andre typer af leksikografisk relevante problemer.

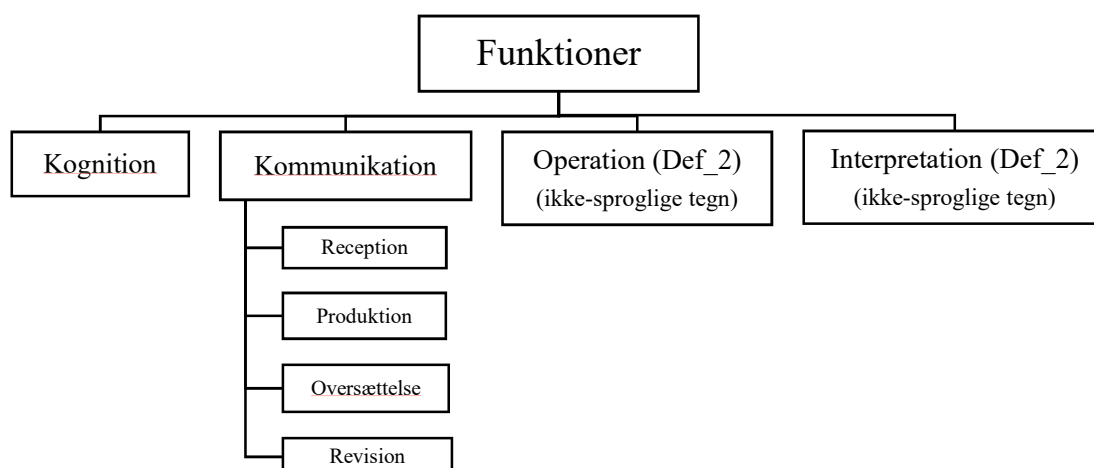
Et leksikografisk behov vil altid være et behov for information. I nutidens leksikografi fokuseres der primært på tilfredsstillelse af sproglige informationsbehov, fx ”Hvad betyder *kringleskud*?”, ”Hvordan bøjer jeg ordet *kringleskud* i flertal?” eller ”Staves *kringleskud* i bestemt form med -d- eller -dd-?”. Der findes dog mange andre typer af informationsbehov, som leksikografiske opslagsværker gennem tiden også har forsøgt at tilfredsstille (læs fx Tarp og Bothmas (2013) analyse af Postlethways *Universal Dictionary of Trade and Commerce* fra 1750’erne), fx ”Hvad betyder dette dommersignal?”, ”Giver det mening at løbe baglænsløb?”, ”Hvordan udfører jeg et *kringleskud*?” eller ”Hvordan signalerer man en tominutters udvisning til en spiller i håndbold?”. De to sidstnævnte eksempler hører ind under det, der kan kategoriseres som operative informationsbehov. Der er således historisk evidens for, at leksikografien ikke kun har beskæftiget sig med ordbøger og sprog, men har været langt mere omfattende end som så. Formålet med mit projekt har derfor bl.a. været at omfavne og reintroducere disse glemte typer af informationsbehov i leksikografisk teori.

Fase 1: Teoretisk beskrivelse af den operative funktion

I første del af fase 1 undersøgte jeg samtlige beskrivelser og omtaler af den operative funktion i den leksikografiske litteratur for at klarlægge, hvad denne funktion egentlig omfatter, og hvilke overordnede typer af informationsbehov der er relevante at tilfredsstille i operative situationer. Mange af de undersøgte definitioner refererede tilbage til Tarp (2007) og (2008), men overordnet set kunne man opstille følgende beskrivelse: Opslagsværker med en operativ funktion forsøger at tilfredsstille operative behov, som omfatter behov for råd eller instruktioner til at udføre en mental/intellektuel eller fysisk/manuel handling/operation/proces. Man kan dog hertil argumentere, at også de kommunikative funktioner produktion, revision og oversættelse vedrører forskellige former for handlinger, hvorfor den operative funktion egentlig ikke udgør en ny type funktion. Man bør derfor præcisere definitionen af den operative funktion ved at tilføje, at den vedrører alle de handlinger, som de kommunikative handlingsfunktioner ser bort fra, dvs. de ikke-sproglige handlinger. Egentlig kunne man ud fra disse overvejelser snakke om den operative funktion på et abstrakt plan (Def_1), jf. Fuertes-Olivera og Tarp (2014, 51), og på et konkret plan (Def_2):

Figur 1: Den operative funktion (Def_1) på et abstrakt plan

Figur 2: Den operative funktion (Def_2) tilføjet den traditionelle funktionstypologi

I Figur 1 inkluderer funktionstypologien tre overordnede funktioner, hvor den operative funktion omfatter alle typer af handlingsorienterede situationer og informationsbehov, herunder både sproglige og ikke-sproglige behov, dvs. fx ”Hvordan bøjer jeg ordet *basketball*?” og ”Hvordan skruer jeg en håndbold?”. I Figur 2 er den operative (og interpretative) funktion tilføjet den traditionelle sprogligt fokuserede funktionstypologi, hvilket betyder, at den operative funktion i dette tilfælde kun vedrører handlingsorienterede behov relateret til ikke-sproglige tegn, dvs. fx ”Hvordan skruer jeg en håndbold?”, men *ikke* ”Hvordan bøjer jeg ordet *basketball*?”, da denne sidstnævnte type af informationsbehov falder ind under den kommunikative funktion (i dette tilfælde produktion). I min afhandling foreslår jeg desuden en alternativ (tredje) typologi, der helt ser bort fra en skelnen mellem sproglige og ikke-sproglige tegn. Her inddeler jeg de primære funktioner i kognition, forståelse, handling (og mediering, jf. Tarp & Bothma, 2013), og handling underinddeler jeg i såkaldte kommunikative og ikke-kommunikative funktioner, hvoraf sidstnævnte defineres som den operative funktion, dvs. en Def_3 af den operative funktion. Det viste sig dog senere i testen af mit ordbogskoncept baseret på denne typologi, at det blev for komplekst for brugerne at adskille mellem kommunikative og ikke-kommunikative handlingsbehov.

I anden del af fase 1 undersøgte jeg den tidligere og nuværende engelsk- og dansksprogede leksikografiske praksis særligt inden for sport og fitness, bl.a. med henblik på at fastlægge, om sådanne værktøjer har en operativ funktion, og i så fald hvilke typer af operative informationsbehov de arbejder med. Jeg indsamlede i alt 39 opslagsværker (enkeltfags- og flerfagsværker), for hvilke jeg analyserede beskrivelsen af værkernes intenderede brugere og situationer, som efterfølgende blev sammenholdt med en analyse af artiklerne for udvalgte lemmaer; se fx Agerbo (2019c), hvori jeg uddyber min analyse af *Dansk Sportsleksikon* fra

1944-45. Den overordnede konklusion baseret på disse undersøgelser var følgende: mange af de undersøgte værker (især de nyere) er først og fremmest produceret til forståelse af sproglige tegn (reception), til videnstilegnelse (kognition) eller til begge disse typer af behov – dog inkorporerer nogle også data, der understøtter behov for at handle ikke-sprogligt (operation) og til forståelse af ikke-sproglige tegn (interpretation); kun få af værkerne er designet til også at tilfredsstille behov relateret til tekstproduktion; og nogle er også helt eller delvist designet til at underholde (her kan man så stille et stort spørgsmålstejn ved, om underholdning er et egentligt leksikografisk behov, da det jo ikke drejer sig om behov for at få informationer). Generelt set er det særligt de ældre opslagsværker, der imødekommer andre typer af behov end kun hjælp til at forstå træningsord eller til at tilegne sig viden. *Dansk Sportsleksikon* er et glimrende eksempel på inkorporeringen af flere forskellige funktioner, heriblandt en operativ funktion, men større systematik er påkrævet, for at brugeren kan anvende dette værk optimalt. Dette er dog lettere at imødekomme i moderne e-ordbøger end i papirordbøger, bl.a. pga. søgnings- og visningsmulighederne i e-ordbøger, som gør, at man ikke er nær så bundet af lemmaet i tilgangen til og præsentationen af data. Undersøgelsen viste altså, at der var flere punkter at gribe fat i og forbedre ved udviklingen af et moderne leksikografisk produkt til fysisk træning.

Det er umuligt at komme ind på samtlige øvrige teoretiske overvejelser og resultater fra ph.d.-projektet, men særligt følgende diskussionspunkt er værd at nævne: et forslag til en ny lemmatilgang. Den traditionelle lemmaforståelse – se fx Hartmann og James (1998, 83) og Bergenholtz et al. (1997, 172) – omfatter typisk overvejelser vedrørende ordbogsstrukturer, og det er i litteraturen uanfægtet, at lemmaet er tilknyttet det sproglige tegn. Men hvis man vender blikket mod opslagsværker med en operativ funktion, er det meget vigtigt at bide mærke i, at brugeren i operative situationer ikke har behov relateret til sproglige tegn, men til egentlige handlinger. Der er altså forskel på at ville vide, hvad ordet *armbøjning* betyder, eller at ville have at vide, hvordan man udfører en armbøjning – i sidstnævnte eksempel søger en bruger ikke viden om et sprogligt tegn. Dette viser sig også tydeligt i nogle af de ældre undersøgte opslagsværker, hvor lemmaet netop ikke blot udgøres af en term, men af et handlingsudtryk, fx *Afmærkning af Baner*, *Bedømmelse af Spring*, *Bokse en Bold* og *Rensning af Skydevåben* i *Dansk Sportsleksikon*. Derfor bør man udvide lemmadefinitionen til at omfatte andre typer af tegn og artikeltitler, eller også bør man introducere en anden term for artikeltitler i opslagsværker med en operativ funktion. Dvs. at hvis en bruger fx vil vide, hvad ordet *skydevåben* betyder, så bør vedkommende kunne søge efter dette lemma, men hvis vedkommende er interesseret i at vide, hvordan man renser et skydevåben, så bør vedkommende kunne søge med handlingsudtrykket *rensning af skydevåben*. Dette lader sig gøre i en e-ordbog, hvori man ikke behøver at implementere sådanne handlingsudtryk i fx niche- og redeartikler. Hvis man er interesseret i at læse mere om dette tema, udvider jeg mine undersøgelser og uddyber mine teoretiske overvejelser i artiklen “A Re-Examination of the Lemma through Digital and Functional Lenses” (Agerbo, 2019a).

Fase 2: Praktisk implementering af den operative funktion

Mine teoretiske resultater og forslag ønskede jeg at teste ved at implementere dem i konceptualiseringen samt produktionen af en række digitale leksikografiske værktøjer inden for fysisk træning, som skulle kunne tilgås via en mobilapp. Dette fokus på en leksikografisk funderet træningsapp til fitnessinstruktører og -udøvere hang sammen med, at motion og sundhed er emner, der i nutidens samfund optager en stor del af den danske befolkning, men på trods af dette findes der næsten ingen leksikografiske opslagsværker på dansk om fitness. Derfor skulle afhandlingen med udarbejdelse af sådanne værktøjer kunne udfylde ikke blot et leksikografisk, men også et samfundsmæssigt informationshul.

I første del fase 2 udførte jeg en række brugerundersøgelser med henblik på at undersøge instruktørers og fitnessudøveres informationsbehov i forbindelse med fysisk træning – mere præcist, hvilke typer af spørgsmål informationssøgerne stiller, og herudfra hvilke typer af informationsbehov der kan udtrækkes og identificeres. Ved brug af indholdsanalyse blev disse behov efterfølgende transformeret til leksikografisk anvendelige datakategorier. Tilhængere af funktionsteorien kritiseres ofte for at anvende en deduktiv tilgang i analysen af informationsbehov, hvorfor det for mig var vigtigt også at implementere en induktiv tilgang. I min undersøgelse anvendte jeg både traditionelle kilder og metoder såsom interviews, men herudover benyttede jeg mig også af sociale medier (Facebook og YouTube) samt videooptagelser, hvilket indtil nu (næsten) ikke er blevet anvendt i en leksikografisk kontekst. Især de udvalgte facebookgrupper viste sig at være en værdifuld kilde til identificering af informationsbehov. Undersøgelserne viste tydeligt, at informationssøgerne ofte giver udtryk for forskellige typer af operative informationsbehov, fx behov for råd ("Hvad skal jeg gøre ved mine ildelugtende løbesko?") og behov for instruktioner ("Hvordan vasker jeg mine løbesko?"), og i mindre grad kommunikative informationsbehov. Herudover fandt jeg frem til nye typer af kombinerede informationsbehov, fx motivations-kognitive behov og relations-kognitive behov.

I anden del af fase 2 foretog jeg en række logfilsanalyser af eksisterende funktionsbaserede opslagsværker udgivet af Ordbogen A/S for at undersøge, (1) hvorvidt brugerne faktisk anvender funktionsbaserede værktøjer, samt (2) hvordan de egentligt søger i disse opslagsværker, med henblik på at implementere disse resultater i udviklingen af mit eget koncept. Hvad angår det første punkt, kunne der desværre ikke foretages klare konklusioner, da flere af resultaterne var åbne for forskellige tolkninger. Jeg besluttede derfor at holde ved min oprindelige idé om at udvikle flere funktionsbaserede opslagsværker frem for et alt-i-ét opslagsværk. Hvad angår det andet punkt, var resultaterne forholdsvis entydige, hvorfor jeg ud fra disse resultater besluttede, at brugerne ved søgning skulle kunne anvende både nøgleord (uden brug af logiske operatorer) og naturligt sprog. I forhold til datatilgangen skulle der være et centralt søgefelt tilgængeligt, så man kunne søge i samtlige funktionsinddelte værker på samme tid, og samtidigt også et søgefelt i hvert af de prædefinerede funktionsinddelte værker, hvormed man kun søgte i det pågældende opslagsværk.

I tredje og sidste del af fase 2 inkorporerede jeg de teoretiske fund og resultaterne fra bruger- og logfilsundersøgelserne i udviklingen af konceptet til ni danske funktionsbaserede træningsværktøjer, hvoraf det ene, som delvist var konciperet til at være et operativt værktøj, var rettet mod instruktører (kaldt Instruktørguiden). Sammen med en softwareingeniør transformerede jeg konceptet til et produkt i form af en prototypeapp, og jeg producerede hertil en række ordbogsartikler inden for jumping fitness til Instruktørguiden. Denne guide blev testet af tre jumping-instruktører, alle med cirka et halvt års instruktørerfaring, der blev præsenteret for en række situationer med tilknyttede informationsproblemer, bl.a. operative problemer, som de skulle bruge Instruktørguiden til at løse. Overordnet set var der blandt testpersonerne stor tilfredshed med dette nye digitale leksikografiske træningsværktøj, bl.a. fordi det (1) var udformet på dansk (al deres uddannelsesmateriale var på engelsk), (2) var rettet specifikt mod instruktører, (3) var nemt at tilgå på en mobiltelefon og (4) indeholdt både skriftlige og visuelle instruktioner – bl.a. til løsning af operative informationsbehov – der var nemme at forstå. Der var dog også en række kritikpunkter, bl.a. at de havde problemer med at forstå, hvilke af appens ni funktionsbaserede værktøjer der skulle anvendes til at løse hver af de forskellige opgaver (selvom de til alle opgaver kun skulle

anvende Instruktørguiden), og hvordan de skulle formulere søgestrengene i deres søgning efter data (selvom der var givet klare instruktioner i appens infofunktion). Dog var der en tendens til, at testpersonerne, som forudset, anvendte enten naturligt sprog – fx *hvordan signalerer jeg tiptoe* og *hvordan instruerer jeg i at lave pony* (jf. de tidligere omtalte ikke-sproglige handlingsudtryk i forbindelse med operative behov) – eller kommandosprog med brug af nøgleord, hvilket appen var designet til at imødekomme, jf. logfilsundersøgelserne.

Videre anvendelse af den operative funktion

I mit projekt har jeg som beskrevet fokuseret på opslagsværker inden for fysisk træning, men det er nemt at forestille sig andre typer af opslagsværker, for hvilke det også ville være relevant at inddrage den operative funktion, enten som den primære eller sekundære funktion. Sådanne opslagsværker behøver ikke nødvendigvis at være specialiserede værktøjer bundet til et bestemt fag, selvom de fleste undersøgte opslagsværker i forbindelse med min forskning i den operative funktion har hørt til denne kategori. Det kunne for eksempel også dreje sig om (sproglige) ordbøger rettet mod lærnere bosat i udlandet, fx en dansker, der skal lære kinesisk i Kina – her er det relevant at overveje, hvilke operative behov der kan opstå ud over de sædvanlige sproglige behov relateret til oversættelse:

- **Situation:** Lærner handler i et supermarked og forstår ikke navnet på en grøntsag på et prisskilt
 - **Primært behov:** Hvad er den danske ækvivalent af dette ord? (= oversættelse)
 - **Muligt sekundært behov:** Hvordan tilbereder jeg denne grøntsag? (= handle/operation)
- **Situation:** Lærner befinder sig i en social kontekst, hvor vedkommende skal agere korrekt, når denne skal hilse på nye kinesiske bekendtskaber
 - **Primært behov:** Hvordan hilser jeg korrekt på et nyt bekendtskab i henhold til kinesiske skikke? (= handle/operation)

Jeg håber, at mine forskningsresultater vil åbne op for udviklingen af leksikografiske koncepter, der ikke kun fokuserer på at tilfredsstille sproglige informationsbehov, men som bl.a. også indtænker operative informationsbehov, hvad enten disse er primære eller sekundære behov i de intenderede brugersituationer.

Litteratur

- Agerbo, H. (2017). Monofunctional and polyfunctional information tools with an operative function. *Lexicographica*, 33, 361–390.
- Agerbo, H. (2019a). A Re-Examination of the Lemma through Digital and Functional Lenses. *Hermes – Journal of Language and Communication in Business*, 59, 207-230.
- Agerbo, H. (2019b). *A theoretical description of the operative function and its implementation in the conceptualisation of Danish lexicographical tools in physical training* (uudgivet ph.d.-afhandling). Center for Leksikografi, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet.
- Agerbo, H. (2019c). Sport i en leksikografisk kontekst: Brugernes behov for hjælp til at forstå, vide og handle: En analyse af Dansk Sportsleksikon (1944-45). *MUDS*, 17, 23-44.
- Bergenholtz, H., Cantell, I., Fjeld, R. V., Gundersen, D., Jónsson, S. & Svensén, B. (1997). *Nordisk Leksikografisk Ordbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Fuertes-Olivera, P. & Tarp, S. (2014). *Theory and practice of specialised online dictionaries: Lexicography versus terminography*. Berlin/Boston: de Gruyter.
- Hartmann, R. R. K. & James, G. (1998). *Dictionary of Lexicography*. London: Routledge.
- Tarp, S. (2007). Lexicography in the Information Age. *Lexikos*, 17, 170–179.
- Tarp, S. (2008). The Third Leg of Two-Legged Lexicography. *Hermes – Journal of Language and Communication Studies*, 40, 117-131.
- Tarp, S. (2018). The Concept of Dictionary. I P. A. Fuertes-Olivera (red.), *The Routledge Handbook of Lexicography*. Oxon: Routledge, 237-249.
- Tarp, S. & Bothma, T. (2013). An Alternative Approach to Enlightenment Age Lexicography: The Universal Dictionary of Trade and Commerce. *Lexicographica*, 29, 222-284.

Heidi Agerbo Christensen
 missagerbo@hotmail.com

The Future of Academic Lexicography: Linguistic Knowledge Codification in the Era of Big Data and AI

Workshop, Lorentz Center, Leiden. 4/11 – 8/11 2019

Henrik Hovmark og Sussi Olsen

I november 2019 arrangerede de fire institutioner Dutch Language Institute, Leiden Universitet, KU Leuven og Ljubljana Universitet workshoppen *The Future of Academic Lexicography* i Leiden, Holland.

Leksikografer, sprogteknologer, lingvister og dataloger fra hele Europa blev inviteret, og der var ca. 55 deltagere. Formålet med workshoppen var at undersøge hvordan de kortfattede, strukturerede beskrivelser af ord, som leksikografer producerer – ud fra store mængder sproglige data, kan udformes så de bidrager til forskningen og udviklingen inden for dataanalyse, kunstig intelligens og medborgerforskning.

Workshoppen skulle munde ud i en hvidbog om fremtiden for akademisk leksikografi med følgende formål og indhold:

- Give en bedre forståelse af udfordringerne ved at analysere de stadig større mængder data og tilpasse de leksikografiske produkter så de opfylder de mangeartede brugeres, inkl. it-programmers, behov
- Skitsere og sammenligne løsninger og vurdere deres gennemførlighed
- Kortlægge den ekspertise der er nødvendig for at implementere ovenstående løsninger
- Understøtte strategisk planlægning til at søge bevillinger, danne konsortier etc.

Workshoppen forløb over 5 dage, og blev afholdt på Lorentz Center i Leiden, et center der udelukkende har til formål at huse og facilitere workshopper, hvilket de gjorde yderst professionelt. Workshoppen var organiseret som en blanding af plenarforedrag, workshops, paneldiskussioner og ”walking brainstorm”, hvor alle deltagerne kunne diskutere de idéer og temaer der var blevet præsenteret af talerne.

Mandag startede med introducerende plenarforedrag, der kunne danne udgangspunkt for arbejdet resten af ugen: Katherine Martin fra Oxford University Press lagde ud med et foredrag om hvor akademisk leksikografi står i dag med en historisk vinkel, efterfulgt af et foredrag af Vojtěch Kovář fra Lexical Computing om de teknologiske udfordringer for fremtidens ordbøger. Lexical Computing står bag SketchEngine-korpusgrænsefladen og Lexonomy, et korpusredigerings-værktøj hvor leksikografen enten kan trække de nødvendige oplysninger ud fra værktøjet eller får leveret en rå, automatisk genereret ordbogsindgang til redigering. Dernæst talte Simon Krek om ELEXIS-projektet og dets bidrag til fremtidens ordbøger ved at strømline, harmonisere og linke de forskellige ressourcer. Spørgsmålet om mulig standardisering og linkning vendte ikke overraskende tilbage flere gange i løbet af ugen, fx i et foredrag om TEI.

Tirsdag, onsdag og torsdag var organiseret med plenarforedrag om formiddagen og workshops om eftermiddagen. Som udgangspunkt var der formuleret følgende seks temaer:

1. the possibilities for using AI in automatizing lexicographic tasks,

2. the feasibility of integrating Big Data Analytics into lexicography,
3. the impact of new technologies on the lexicographic workflows,
4. the integration of crowd sourcing in the lexicographic workflow,
5. the feasibility of customizing scientific dictionary content to diverse audiences,
6. the solutions for resourcing scientific dictionary content in ICT development.

Men organiseringen af workshoppen gav mulighed for dynamisk at justere temaerne efter behov, hvilket betød at der blev oprettet nye temaer og workshops. Der blev fx oprettet en workshop om historiske ordbøger og nye teknologier ud fra et behov for at diskutere hvordan de strukturerede oplysninger i denne type ordbøger – der historisk også udgør grundlaget for akademisk leksikografi i det hele taget – kan tilgængeliggøres i formater der både kan være brugbare for IT-specialister og attraktive i en bredere forsknings- og formidlings-sammenhæng (digital humaniora). Der blev også oprettet en workshop der beskæftigede sig med hvordan vidensdeling mellem IT-specialister og leksikografer kan forbedres. Og en tredje workshop diskuterede hvordan leksikografiske langtidsp projekter løbende kan tilpasses den teknologiske udvikling og politisk-økonomiske udfordringer.

Overskriften for tirsdagen var udnyttelsen af nye teknologier inden for leksikografien, kunstig intelligens (AI) og Big Data-analyser. Piek Vossen fra Vrije Universiteit Amsterdam talte om hvorvidt kunstig intelligens kan automatisere komplekse leksikografiske opgaver såsom betydningsadskillelse af ord og skrivning af definitioner. Han berettede om to projekter, hvor det ene klart viste at selv ikke et korpus på 500 mio. ord indeholder alle betydninger af polyseme ord, mens det andet var et forsøg på ud fra opmærkning af strukturerede data med rammer og rammeelementer (jf Berkeley FrameNet) automatisk at tildele rammer i tekster på internettet. Dagens andet plenarforedrag var af Suzan Verberne fra Leiden Universitet og handlede om hvorvidt 'big data'-analyse kan løse flaskehalsen i den løbende opdatering af ordbøger. Hun gav en grundlæggende indføring i principperne bag 'word embeddings', samt hvordan disse kan anvendes i leksikografien, og hun henviste flere gange til det arbejde med 'word embeddings' som Nicolai H. Sørensen og Sanni Nimb udfører på DSL.

Onsdagens tema var mulighederne for at integrere nye teknologier og crowdsourcing i den leksikografiske proces. Her præsenterede Carole Tiberius fra Instituut voor de Nederlandse Taal (INL) et foredrag af Annette Klossa, Leibniz-Institut für Deutsche Sprache, om hvordan leksikografer og nye teknologier kan arbejde sammen i den leksikografiske proces, hvorefter Iztok Kosem fra Institute for Applied Slovene Studies, Slovenien, gav eksempler på og diskuterede om crowd-sourcing er i stand til at engagere en bred brugerkræds i mere komplekse leksikografiske opgaver.

Torsdag stod menuen på hvordan man tilpasser data og arbejde til forskellige brugerbehov. Els Lefever fra Universitetet i Gent diskuterede om detaljerede leksikalske databaser inden for videnskabelig leksikografi kan danne basis for højt specialiserede sprogteknologiske redskaber der er tilpasset et samfund med meget forskellige behov hos brugerne? Etienne Posthumus fra forlaget Brill gav derefter eksempler på en række udgivelser af videnskabelige ordbøger.

Workshoppen blev afsluttet fredag med opsamlende foredrag om leksikografiens rolle i en samfundsmæssig kontekst. Først talte Laurent Romary fra det nationale institut for sprogteknologi i Frankrig (INRIA) om hvilken rolle videnskabelig leksikografi spiller inden for videnskaben, og derefter Lars Trap-Jensen fra DSL om leksikografiens og ordbøgers

samfundsmæssige rolle. Derefter var det tid til opsamlende diskussion og idéer til samarbejde i fremtiden.

Som nævnt var et af hovedformålene med workshoppen at udarbejde en hvidbog. Dette arbejde er stadig i gang, og vi venter i spænding på resultatet!

Henrik Hovmark
Lektor
Ømålsordbogen
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
Københavns Universitet
hovmark@hum.ku.dk

Sussi Olsen
Videnskabelig medarbejder
Center for Sprogteknologi
Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab
Københavns Universitet
saolsen@hum.ku.dk

Kend din leksikograf! –

Redaktionen giver denne gang ordet til Mette Marie Møller Svendsen der er redaktør ved *Den Danske Ordbog*.

Hvornår og hvordan kom du til at arbejde med faget?

I slutningen af 2015 var jeg i fuld sving med min kandidat i Engelsk og Oldtidskundskab på Aarhus Universitet, og jeg gik med tanker om feltarbejde i Grækenland hvor jeg virkelig kunne få lov til at nørde med min store passion på tidspunktet, nemlig gamle potteskår (and I'm not even kidding). Jeg trængte til at få lov til at bruge al den viden jeg havde fået i praksis, og under en snak med en af mine gode undervisere om mulige praktikpladser kom vi frem til at kontakte Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL). Efter en togtur fra Aarhus til hovedstaden (hvad jeg dengang ikke vidste blev den første af uhyggeligt mange tog- og busture) blev jeg introduceret for tre af selskabets store projekter. Her forelskede jeg mig på stedet i *Den Danske Ordbog* og det leksikografiske arbejde på ordnet.dk. Først som praktikant, siden som studentermedhjælper, og endelig som assisterende redaktør har jeg fået lov til at være en af kræfterne bag de nye ordbogsartikler i *Den Danske Ordbog*. Jeg har også været så heldig at kunne bruge mine leksikografiske erfaringer i mange andre sammenhænge på DSL, fx digitaliseringen af Jensen & Goldschmidts *Latinsk-dansk Ordbog* og supplementet til ODS. Nu er mit fokus på projektet 'Musik og sprog i reformationstidens danske salmesang', hvor vi bl.a. arbejder på en samlet ordbogsdatabase (en såkaldt superordbog) for vores ældre ordbøger.

Hvad kan du lide ved leksikografi?

Som del af mit gamle studenterjob på Aarhus Universitetshospital var jeg journaldetektiv (desværre ikke min officielle titel, men jeg arbejdede i arkivet og skulle fx deducere mig frem til hvilken læge der nu var stukket af med en journal som sygeplejerskerne manglede), og leksikografi byder heldigvis også på en skøn tjans som sprogdetektiv. Derfor finder jeg detektivarbejdet i forbindelse med de nye ordbogsartikler sjovest. Hvor stammer ordet fra, hvordan er det kommet ind i det danske sprog? Hvornår kan vi spore første belæg tilbage til? Er det et 'kometord', eller har det blivende kvaliteter?

Jeg elsker at arbejde med noget så plastisk som det danske sprog, og jeg nyder at følge udviklingen både som den opleves i medierne og som den høres i samtalen over frokosten. Jeg sætter pris på hvordan sproget aldrig stopper med at overraske.

Hvad bryder du dig ikke om ved feltet?

Jeg er trist over at leksikografien ikke får bedre og mere stabile vilkår rent økonomisk. Det danske sprog ændrer sig fra dag til dag, og hvis vi ønsker både at registrere sprogets ændringer som de kommer, samt at kunne revidere artikler og tilbyde brugerne den mest tidssvarende betydning af et ord, så må man både klippe en hæl og hugge en tå – og det går ud over brugerne.

Har du nogen leksikografiske kæpheste?

Det er vist en klassiker: Gode eksempler. Det er muligvis en ærgerlig ting at bruge så meget energi på, særligt når mange brugere ikke nødvendigvis vægter betydningen af et godt eksempel i samme grad som vi på *Den Danske Ordbogs* redaktion gør, men jeg sætter en ære i at udvælge de bedste citater til den enkelte ordbogsartikel. Det kan være en svær kunst at finde et citat der opfylder en række krav for forståelighed og gennemsigtighed, besidder en enkel konstruktion, har en fornuftig længde og samtidig ikke indeholder stødende elementer. Der er mange parametre der spiller ind, og det er en tidskrævende og til tider umulig opgave at finde et citat der kan opfylde samtlige kriterier. Men jeg kan ikke lade være med at prøve!

Hvad er du mest stolt af at have lavet?

Jeg er stolt af at have skrevet over 2.000 ordbogsartikler til *Den Danske Ordbog* inden jeg fyldte 30.

Hvad er din største bommert?

Det er vel næsten en tilbagevendende bommert – jeg kan ikke finde rundt på KUA (og Amager generelt). Det første LEDA-møde jeg blev inviteret med til vendte jeg slukøret tilbage fra (uden at have deltaget i det) efter at have brugt sørgelige 45 minutter på gå en lang omvej, hoppe på den forkerte bus, løbe fra KUA-bygning til KUA-bygning og ankomme ved det rette lokale tyve minutter for sent.

Fortæl en god leksikografisk anekdote

Jeg har været i faget for kort tid, tror jeg! Giv mig tyve år mere, så skal jeg nok have oparbejdet en solid stak leksikografiske anekdoter og røverhistorier. En lille tilføjelse dog: Det er sjovt, lærerigt og hyggeligt at være leksikograf, og det håber jeg at mit valg af billede til denne artikel også vidner om. Billedet blev taget af Thomas Troelsgård i forbindelse med NFL-konferencen i 2019 på færgerejsen fra Stockholm til Helsinki i ret så frisk vind, og det viser to leksikografer i forskellige sindstilstande, muligvis 'begeistret' og 'overrasket'.

Beskriv en typisk leksikografisk arbejdsdag/arbejdsproces for dig

Når jeg arbejder på *Den Danske Ordbog*: Min arbejdsdag starter allerede enten i bussen på vej til arbejde eller over morgenkaffen. Her tjekker jeg nemlig morgennyhederne, og det giver inspiration til hvilke ord jeg kan kigge nærmere på i løbet af dagen. Er ordet helt nyt i dansk? Er der kommet en ny betydning? Sådanne ting er nyhedsmediernes fantastiske til at samle op og bruge. Et eksempel er ordet *pandadiplomati* som blev hyppigt brugt sidste år. Hvis man tjekker vores korpus på godt en milliard ord, så kan vi se at ordet ikke er splinternyt på dansk, men har optrådt on and off i danske medier siden 1993. Og efter sidste opdatering kan ordet også findes i *Den Danske Ordbog*. Resten af dagen kan gå med forskellige aktiviteter: Møder, opdatering af ordbogens sociale medier og revision af ældre artikler. Men de nye artikler har for mig altid fyldt mest i programmet. Når jeg arbejder med salmeprojektet: Her nyder jeg at nørde med xml-opmærkning, diskutere ordformer med mine kolleger, linke DSL's ordbøger med værktøjet Konnektoren og holde styr på redaktionens redaktionsprincipper.

En gennemgående faktor spiller gevaldigt ind i min hverdag, nemlig det faktum at jeg bor i Aarhus og arbejder i København. Så ugen starter med en typisk ret mørk bus- og færgetur i de tidlige morgentimer og ender med en (så længe det er vinter, i hvert fald) ligeledes mørk hjemrejse til Smilets By i aften timerne.

Hvilket opslagsværk kan du ikke undvære?

Den Danske Ordbog og resten af ordnet.dk – mit levebrød og en af mine absolut mest besøgte hjemmesider. Og Google, uden tvivl.

Har du en leksikografisk våd drøm?

Ikke ifølge *Den Danske Ordbogs* definition pr. 28. januar 2020 af ‘våd drøm’. Til gengæld har jeg et meget stort (og platonisk) ønske om at få lov til at arbejde med leksikografi mange år endnu.

Mette Marie Møller Svendsen
Assisterende redaktør
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
mette.svendsen@dsl.dk

Kort nyt fra den leksikografiske verden

På denne plads bringer LEDA-nyt korte nyheder fra den leksikografiske verden. Alle redaktioner og enkeltpersoner opfordres til at sende korte, telegramagtige nyheder ind til LEDA-nyt. Omfanget er max. 200 ord. Nyhederne sendes til Asgerd Gudiksen, gudik@hum.ku.dk. Deadline for LEDA-nyt 70 er 1. oktober 2020.

Forståelsespapir, samsove og snublesten: Nye opslagsord i Nye ord i dansk

Nye ord i dansk 1955 til i dag er blevet forøget med ca. 90 nye opslagsord fra perioden 1955 til i dag.

Et af de nye ord er [snublesten](#). Det er en brosten af granit, hvorpå man har sat en messingplade og heri indgraveret navnene på ofre for nazismen. Stenene er placeret i fortovet ved offerets sidste bopæl. Det er den tyske kunstner Gunter Demnig, der i begyndelsen af 1990'erne fandt på denne fine måde at mindes ofre for nazismen på, og på nuværende tidspunkt findes der 75.000 snublesten i 27 lande verden over, fx i Tyskland og Holland. 17. juni 2019 blev de første 12 sten lagt i Danmark (København).

Eksempler på andre nye opslagsord er: [beautyblender](#), [carnist](#), [crushe på](#), [fordi](#), [framing](#), [hjemmeskole](#), [klimabenægter](#), [klimatosse](#), [migtid](#), [mikrobryg](#), [nomophobia](#), [plastiksuppe](#), [platformsarbejde](#), [ramen](#), [sapioseksuel](#), [trumpist](#), [tykaktivist](#), [vvm](#) og [woke](#).

[Slå op i ordbogen, og se hvornår ordene første gang er registreret!](#)

Læs mere om ordbogen *Nye ord i 1955 til i dag* i artiklen [Nye ord i dansk – 10 år på nettet i Nyt fra Sprognævnet 2017/3](#).

Bragt som nyhed på dsn.dk 2. marts 2020.

Ida Elisabeth Mørch, Dansk Sprognævn

Retskrivningsordbogen er igen blevet opdateret

Den digitale udgave af Retskrivningsordbogen (RO) er i 2019 blevet opdateret, denne gang med 205 nye opslagsord. Det drejer sig om ord som biovidenskab, ciskønnet, filmserie, influencer og langtidsstege.

[Gå til listen med de 205 nye opslagsord. Læs mere om den løbende opdatering af RO.](#)

Bragt som nyhed på dsn.dk i januar 2020.

Ida Elisabeth Mørch, Dansk Sprognævn

Nordiske Studier i Leksikografi 14 & Lexico Nordica 25 er nu online

Nordiske Studier i Leksikografi 14 (2018) er nu tilgængelig online. Bindet indeholder 29 artikler på grundlag af foredragene fra Den 14. Konference om Leksikografi i Norden, der blev afholdt i Reykjavík 30. maj–2. juni 2017. Konferencens tema var *Ordbøger og sproglige resurser*, og de tre indbudte plenarforelæsere beskæftigede sig med dette emne fra hver sin synsvinkel. Det samme gjaldt mange af sessionsforedragene, men som det er tradition ved de nordiske leksikografikonferencer, var konferencen også åben for ikke-tematiske foredrag. Se <https://tidsskrift.dk/nsil/index>.

Lexico Nordica 25 er ligeledes blevet tilgængelig online på. Nummerets tema er *Fagsprog i nordiske ordbøger*, og det indeholder ni tematiske artikler, to uden for temaet og ikke at forglemme: otte anmeldelser af bøger, der er interessante for LEDA-medlemmer.

Se <https://tidsskrift.dk/lexn/issue/view/8410>

Redaktionen

Nordterm 2019. Proceedings og landerapporter

Hvert andet år afholdes konferencen *Nordterm*, et netværk for terminologi i Norden inden for både uddannelse, erhvervsliv og forskning, der har eksisteret siden 1976. Netværket er åbent for alle med interesse i terminologi i de nordiske lande. I 2019 blev Nordterm afholdt på Københavns Universitet fra 11.6–14.6 2019 med Center for Sprogteknologi som arrangør. Temaet for konferencen var terminologiens rolle i sprogteknologiske applikationer som fx virtuelle assistenter og maskinoversættelse. Konferencerapporten findes online:

https://cst.ku.dk/arrangementer/nordterm-2019/NT-proceedings_2019_m_landerapp.pdf

Susanne Lervad, Center for Tekstilforskning

EURALEX 2020

Den 19. EURALEX konference er planlagt til at finde sted 8.-12. september 2020 i Alexandroupolis, Grækenland. Temaet for konferencen er *Lexicography for inclusion*. Læs mere på konferencens hjemmeside: <https://euralex2020.gr/>

Redaktionen

LexicoNordica-symposium 2021.

Symposiets tema er *Nordisk leksikografi – nu och i framtiden*. Symposiet finder sted i februar 2021. Der er plads til omkring 10 foredrag. Efter symposiet forventes foredragsholderne at omarbejde foredraget til publicering i tidsskriftet *Lexico Nordica*. Sidste frist for indsendelse af forslag til foredrag er 15. august 2020. Nærmere oplysninger og anvisninger ses på NFL's hjemmeside: <https://nordisk-leksikografi.com/symposier.html>.

Redaktionen

Eleventh International Conference on Historical Lexicography and Lexicology.

Konferencen skulle have fundet sted i Rioja i juni. De tilmeldte har fået besked om at arrangementet i juni er aflyst, og at komiteen overvejer om konferencen skal aflyses helt, holdes digitalt eller udsættes. Følg med på <https://www.nerthusproject.com/events>.

Redaktionen

69'er-gate – eller dengang “Dagens ord” bevægede sig ud over kanten

Henrik Lorentzen

Da *Den Danske Ordbog* (DDO) gik på nettet i november 2009, besluttede redaktionen at den – ligesom flere andre onlineordbøger – skulle have et “Dagens ord”. Vistnok havde det arbejdstitlen “Dagens aktuelle ord”, og det blev også meget hurtigt konceptet, nemlig at det valgte ord eller udtryk skulle have forbindelse til noget aktuelt, fx fra nyhedsstrømmen, årstiden eller det udtømmelige emne vejret. Og sådan gik det på bedste beskub igennem adskillige år og efter redaktionens egen opfattelse med ganske godt resultat og ofte veloplagte “Dagens ord”. Grænsen for veloplagthed blev dog nok nået den 25. september 2015 da undertegnede havde valgt *69'er* som “Dagens ord”. Under cykelture til og fra ordbogens domicil på Christians Brygge i det indre København havde jeg ikke undgået at se reklamer for den dengang nye film *Klovn Forever* på hvert andet busstoppested. Plakaterne viste de to hovedpersoner Frank og Casper, der kunne se ud til at være på vej til at praktisere en ‘seksuel stilling hvor parret har fødderne ved hinandens hoveder og har gensidig mundsex’, og dette var også udgangspunktet for den motiverende tekst til denne dags ord: “Plakaten til den nye Klovn-film vækker en del opsigt”.

Så vidt, så godt, men den efterfølgende mandag fik vi en mail fra en dansklærer for en 4.-klasse, som bl.a. skrev følgende:

For at eleverne får et større ordkendskab – både ordklasser og betydning bruger jeg hver dag dagens ord – og er rigtig glad for det! Det var da heldigt, at jeg ikke var på job i går eller fredag da jeg så på dagens ord, da det var en 69'er. Troede faktisk, at ordene var “uskyldige”. Er der nogen censur på hvilke ord der bliver brugt?

Det var måske en af de første gange vi indså at “Dagens ord” blev brugt i danskundervisningen, også i de små klasser, hvilket udløste følgende svar fra undertegnede:

Hej NN

Mange tak for din mail. Da jeg valgte ordet i fredags, var jeg godt klar over at det måske ville være svært at forklare i de yngre klasser. Men til gengæld tror jeg det er noget nær første gang vi har et ord eller udtryk der så tydeligt hører til i den ende af sproget.

For at svare på dit spørgsmål: Nej, eksplicit censur underlægger vi os vist ikke, men vi går heller ikke nødvendigvis efter “uskyldige” ord. Egentlig må de gerne have lidt “kant” en gang imellem, men vi prøver at holde os neutrale i fx politiske spørgsmål. Så vi tilstræber en eller anden form for balance.

Vi er meget glade for at Dagens ord kan bruges i undervisningen, så vi håber sandelig at du fortsætter med det. Og hvis du har andre forslag og kommentarer, hører vi gerne om det.

venlige hilsner

Vi fik senere endnu en henvendelse om netop *69'er*, så vi har derefter skærpet vores opmærksomhed om dette aspekt af “Dagens ord”. I øvrigt har redaktionen ved årsskiftet ændret kurs efter 10 år til et koncept der lægger vægt på de sprogligt mere interessante og

måske ligefrem nørdede ord og udtryk. Vi håber at brugerne kan lide den nye stil, og at ordene fortsat kan bruges i undervisning på flere niveauer.

PS: Vi har for øvrigt også skærpet vores definition af *69'er*. Den lyder nu således og er forhåbentlig mere præcis: '(liggende) seksuel stilling hvor partnerne på samme tid stimulerer hinandens kønsdele med munden'.

Henrik Lorentzen
Ledende Ordbogsredaktør
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
hl@dsl.dk

